

Міністерство культури та інформаційної політики України
 Комунальний вищий навчальний заклад
 «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки»
 Дніпропетровської обласної ради

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР

Юрій Новіков
 Юрій НОВІКОВ

«1» *серпня* 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
 ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
 «ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО
 ТА ДЖАЗОВОГО ВИКОНАВСТВА»**

Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)

Ступінь вищої освіти – Доктор мистецтва

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»

**Дніпро
 2021**

Розробник:

Давидов Сергій Петрович – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри історії та теорії музики.

Рецензенти:

Шаповалова Людмила Володимирівна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедрою інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Тимченко-Бихун Інна Анатоліївна – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри історії музики, декан факультету мистецтва співу та джазу Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра.

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням Вченої ради КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від « 31 » серпня 2021 року).

Голова Вченої ради _____

Юрій НОВІКОВ

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії та теорії музики КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від « 27 » серпня 2021 року).

Завідувач кафедри _____

Світлана ЩІТОВА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» відповідає тимчасовому стандарту третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-творчій програмі «Музичне мистецтво» 2021 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-творчого ступеня «доктор мистецтва» 2021/2022 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Завідувач відділу аспірантури _____

Богдан ЖУЛКОВСЬКИЙ

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень і ступінь вищої освіти</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й (творча аспірантура)
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 4	Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»	Семестр – 2-й (творча аспірантура)
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи аспірантів – 1/2	Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)	Практичні заняття – 30 годин
Вид контролю – залік	Ступінь вищої освіти – Доктор мистецтва	Самостійна робота аспірантів – 60 годин

Інформація про викладача	
ПІБ, посада	Давидов Сергій Петрович, професор кафедри історії та теорії музики
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/art-of-pop-and-jazz/Davydov.pdf
e-mail	davydovjazz@gmail.com

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

За порівняно недовгий проміжок часу **джаз** пройшов великий шлях професійного зростання від побутового музикування до **драматургічно змістовної семантично насиченої імпровізаторської творчості концертного рівня**. З перших кроків свого становлення він перебуває у постійному розвитку, адже й надалі продовжується пошук новітніх художніх смислів і жанрово-стильових засобів вдосконалення імпровізаційної майстерності. **У сучасному джазовому мистецтві спостерігається тенденція до кореляції та злиття різних родів і видів музичної діяльності. Сучасні джазові музиканти стали стильовими поліглотами**, що майстерно володіють безліччю різноманітних способів формування фактури звукового тексту імпровізаційних творів, у тому числі і художніми методами, заснованими на змішуванні різнопланових стилів і стильових напрямків. Вони також плідно збагачують свій тезаурус музично-мовними елементами та фактурно-тематичними прийомами з багатого досвіду композиторського мистецтва європейської традиції, з практики сучасної музичної письмової творчості, а також і з фольклорних джерел різних регіонів світу. Таким чином йде процес еволюції **високохудожнього професійного мистецтва джазової імпровізації**.

Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» визначає обсяг знань здобувачів третього освіто-творчого рівня вищої освіти відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання результатів навчання.

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» – підготовка високопрофесійних джазових музикантів на основі розширення і вдосконалення теоретичних уявлень про імпровізаційну майстерність, формування у здобувачів третього (освітньо-творчого) рівня освіти професійної науково-орієнтованої платформи для створення власних художніх концепцій; підготовка фахівців, що володіють високопрофесійними науково обумовленими компетентностями.

2.2. Завдання:

2.2.1. Узагальнити особливості розвитку імпровізаторського мистецтва в історичному ракурсі та в контексті джазово-орієнтованого музикування. Визначити основні принципи, методи, засоби та прийоми формування музичного тексту, необхідні для професійної джазової імпровізаційної творчості.

2.2.2. Проаналізувати особливості фактурно-тематичної організації музичного мовлення в різних жанрах та стильових напрямках джазової

творчості (і в різних жанрах та стилях композиторського мистецтва європейської традиції).

2.2.3. Розглянути художні концепції синтезування різнопланових джазових стильових напрямків між собою і синтезування джазових стильових напрямків з історичними стилями композиторської музики європейської традиції.

2.2.4. Охарактеризувати основні художньо-технологічні досягнення Нової музики ХХ століття і сучасні течії в джазовій музиці, що пов'язані з імпровізуванням на основі оперування програмами музичних синтезаторів та комп'ютерів.

2.3. Компетентності:

2.3.1. Загальні:

2.3.1.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей (креативність);

2.3.1.2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел;

2.3.1.3. Усвідомлення необхідності та постійне дотримання норм наукової / творчої мистецької етики.

2.3.2. Фахові:

2.3.2.1. Здобуття глибоких знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва, засвоєння основних ідей і концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії становлення та сучасного стану музикознавчої думки, оволодіння термінологією з наукового / творчого мистецького напрямку;

2.3.2.2. Здатність аналізувати музичні явища з погляду фундаментальних наукових / мистецьких принципів, класичних і новітніх дослідницьких / творчих методів та на основі відповідних загальнонаукових підходів;

2.3.2.3. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних музикознавчих та культурологічних досліджень;

2.3.2.4. Здатність до креативної діяльності в інноваційній та науковій / творчій мистецькій сферах.

2.4. Програмні результати навчання:

2.4.1. Знання:

2.4.1.1. Знати основні класичні та новітні музикознавчі і мистецтвознавчі концепції, фундаментальні праці з конкретної музичної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні та практичні проблеми у напрямі дослідження / творчості.

2.4.2. Уміння:

2.4.2.1. На основі системного наукового / художнього світогляду аналізувати та узагальнювати складні явища суспільного життя, пов'язувати філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у науковій та творчій діяльності, застосовувати емпіричні та теоретичні методи пізнання;

2.4.2.2. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку та узагальнення різних наукових / художніх поглядів у галузі дослідження / творчості, формулювати та обґрунтовувати власну наукову / мистецьку концепцію.

2.4.2.3. Планувати, ініціювати й здійснювати розробку дослідницько-інноваційних / мистецьких проектів, керувати роботою наукових / творчих колективів.

2.4.2.4. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у педагогічній / менеджерській / творчій мистецькій / науково-інноваційній діяльності.

2.4.2.5. Реалізовувати ефективні стратегії дослідницького / творчого мистецького самовдосконалення та обирати коректні засоби саморозвитку.

2.4.3. Комунікація:

2.4.3.1. Дотримуватись норм наукової / творчої мистецької етики при здійсненні наукової / художньої діяльності та реалізації мистецького проекту;

2.4.3.2. Аналізувати, тлумачити та правильно застосовувати норми, що регулюють правовідносини у сфері наукової / творчої мистецької власності.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І:

Теоретичні аспекти усталених стильових напрямків і естетико-творчих тенденцій в джазі

Тема 1. Основні питання музичного фактуро- та формоутворення. Антиципація в контексті імпровізаторської творчості.

Тема 2. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів звуковедення в основних джазових стильових напрямках, що виникли за період з 20-х по 40-і роки ХХ сторіччя: блюз, страйд-піано, свінг.

Тема 3. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів джазових стильових напрямків та прийомів, що виникли за період з 40-х по 60-і другій половині ХХ сторіччя: бібоп, кул, хард-боп.

Тема 4. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів звуковедення в джазових стильових напрямках, що виникли у другій половині ХХ сторіччя: модальний джаз, фьюжн (джаз-фанк, джаз-рок, уорд-музик...).

Тема 5. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів звуковедення в джазових стильових напрямках, що виникли у другій половині ХХ сторіччя: джаз-мануш, латиноамериканська музика (бразильська: босанова; карибська: сальса).

Тема 6. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів звуковедення в джазових стильових напрямках, що виникли у другій половині ХХ сторіччя: прогресів, фрі-джаз, постбоп.

Тема 7. Науковий аналіз особливостей фактурно-тематичної організації, формоутворення і принципів та прийомів звуковедення в сучасних джазових стильових напрямках, що виникли на рубежі ХХ – ХХІ століть: нью-ейдж, смус-джаз, ейсід-джаз, урбан-джаз, лаундж, чіл, ло-фай та інши.

РОЗДІЛ II:

Нові парадигми музики ХХ сторіччя

Тема 8. Емансипація дисонансу. Модернізм. Імпресіонізм, експресіонізм, символізм, неокласицизм і необароко.

Тема 9. Постмодернізм. Мінімалізм та алеаторика. Техніка мікшування. Тюрнтейблізм (turntablism).

Тема 10. Інтертекстуальність (теорія нескінченного тексту, цитування, автоцитування, принцип алюзії в тому числі й семантичної, колаж). Інтертекстуальність як метод формування сучасного джазового твору .

Тема 11. Музичний авангард ХХ століття. Авангард у джазі.

РОЗДІЛ III:

Композиторські техніки музики ХХ сторіччя

Тема 12. Структуралізм. (математизація людської логіки у філософії Л. Вітгенштейна та у музиці А. Шонберга). Відомості про додекафонію.

Тема 13. Серійна техніка.

Тема 14. Сонорна техніка.

Тема 15. Пуантилізм.

Тема 16. Алеаторика.

Тема 17. Нетрадиційні типи фактури.

РОЗДІЛ IV:

Ладові системи сучасної музики

Тема 18. Семантика тональності (новий сенс тональності). Екмеліка.

Тема 19. Використання принципів атональності та політональності у сучасній джазовій творчості (в тому числі й у фрі-джазі).

Тема 20. Розширені лади. Лади симетричної структури. Використання розширених та симетричних ладів в сучасній джазовій творчості.

Тема 21. Поняття: «поліладовість» і «полімодальність». Використання принципів поліладовості і полімодальності в сучасній джазовій творчості.

РОЗДІЛ V:

Творчі тенденції та концепції об'єднання різних стилів і стильових напрямків

Тема 22. Синтезування різнопланових джазових стильових напрямків між собою як художній прийом.

Тема 23. Художні концепції синтезування джазових стильових напрямків зі стилями композиторської музики європейської традиції.

Тема 24. Художні концепції синтезування джазових стильових напрямків зі музичними компонентами українського фольклору.

Тема 25. Художні концепції синтезування джазових стильових напрямків зі сучасними стилями популярної музики.

РОЗДІЛ VI:

Сучасні (в тому числі й нестандартні) тенденції та засоби створення джазової музики

Тема 26. Застосування незвичайних нетрадиційних способів формування звукового тексту.

Тема 27. Імпровізація з синтезованими електричними звуками.

Тема 28. Імпровізація на основі оперування програмами музичних синтезаторів та комп'ютерів.

Тема 29. Електроакустична імпровізація (EAI) та імпровізація з комп'ютерними мовами кодування (live coding). Саунд-арт як протиставлення традиційним типам і формам музичної творчості.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і номер теми	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		Лекції	Практ.	Лаб.	Індив.	Сам.р.
<i>Розділ I. Теоретичні аспекти усталених стильових напрямків і естетико-творчих тенденцій в джазі.</i>						
Вступне заняття: Тема 1	4		2			2
Тема 2 Тема 3	5		2			3
Тема 4 Тема 5	5		2			3
Тема 6 Тема 7	5		2			3

<i>Разом за розділом 1</i>	19		8			11
<i>Розділ 2. Нові парадигми музики ХХ сторіччя</i>						
Тема 8 Тема 9	7		2			5
Тема 10 Тема 11	7		2			5
<i>Разом за розділом 2</i>	14		4			10
<i>Розділ 3. Композиторські техніки музики ХХ сторіччя</i>						
Тема 12 Тема13	6		2			4
Тема 14 Тема 15	6		2			4
Тема 16 Тема 17	6		2			4
<i>Разом за Розділом 3</i>	18		6			12
<i>Розділ 4. Ладові системи сучасної музики</i>						
Тема 18 Тема 19	6		2			4
Тема 20 Тема 21	6		2			4
<i>Разом за розділом 4</i>	12		4			8
<i>Розділ 5. Творчі тенденції та концепції об'єднання різних стилів і стильових напрямків</i>						
Тема 22 Тема 23	8		2			6
Тема 24 Тема 25	7		2			5
<i>Разом за розділом 5</i>	15		4			11
<i>Розділ 6. Сучасні (в тому числі й нестандартні) тенденції та засоби створювання джазової музики</i>						
Тема 26 Тема 27	6		2			4
Тема 28 Тема 29	6		2			4
<i>Разом за розділом 6</i>	12		4			8
Усього годин	90		30			60

**5. Теми практичних занять
навчальним планом не передбачені**

**6. Теми лабораторних занять
навчальним планом не передбачені**

**7. Теми індивідуальних занять
навчальним планом не передбачені**

8. Самостійна робота

<i>Назва розділу і теми</i>	<i>Усього годин</i>
Теоретичні аспекти усталених стильових напрямків і естетико-творчих тенденцій в джазі	11
Нові парадигми музики XX сторіччя	10
Композиторські техніки музики XX сторіччя	12
Ладові системи сучасної музики	8
Творчі тенденції та концепції об'єднання різних стилів і стильових напрямків	11
Сучасні (в тому числі й нестандартні) тенденції та засоби створювання джазової музики	8
Усього годин	60

9. Індивідуальні завдання

1. Створювання імпровізаційних хорусів з опорою на ладові системи з ускладненими звукорядами.

2. Створювання власних невеликих п'єс зі змішенням різних джазових стильових напрямків.

3. Створювання власних невеликих п'єс зі змішенням стилів музики європейської традиції та джазових стильових напрямків.

4. Створювання власних невеликих п'єс зі залученням нових композиторських технік.

5. Створювання власних невеликих опусів зі залученням прийомів цитування та алюзій.

10. Методи та технології навчання

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Проблеми сучасного естрадного та джазового виконавства» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Серед них активні методи, наочні (ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація), метод проблемного викладу теоретичного матеріалу, праця з навчально-методичними книгами, науковими статтями та електронними ресурсами (конспектування, тезування, анотування, есе); методи організації та проведення самостійної роботи (виконання індивідуальних та творчих завдань); індивідуальна науково-дослідна робота аспірантів.

11. Методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: тестування (підсумковий контроль), академічні есе, виступи.

Кафедрою історії та теорії музики встановлені такі **критерії оцінювання** знань і компетентностей аспірантів з навчальної дисципліни:

Оцінка «А» («відмінно»):

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Оцінка «В» («дуже добре»):

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

Оцінка «С» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

12. Методичне забезпечення

- 12.1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
- 12.2. Друковані та електронні нотні матеріали.
- 12.3. Аудіо- та відеозаписи виступів джазових музикантів.
- 12.4. Аудіо- та відеозаписи творів сучасних композиторів.
- 12.5. Музичний інструментарій: реальний та віртуальний.

13. Рекомендована література

Основна

1. Гайденко І. А. Створення музики за допомогою комп'ютера / І. Гайденко // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харків. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2001. — Вип. 6. — С. 37—42.
2. Горват І. Основи джазової інтерпретації / І. Горват, І. Вассербергер ; пер. із словац. Л. Лірниченко. — К. : Муз. Україна, 1980. — 120 с.
3. Давидов С. П. Фактурна організація джазового твору (на матеріалі фортепіанного мистецтва): автореф. дис. ... кандидата мистецтвознавства: 17.00.03 / Давидов С.П.; ХНУМ ім. І.П.Котляревського. — Харків, 2015. — 24 с.
4. Ігнатченко Г. І. Про взаємозв'язок фактурного розвитку і форми / Г. Ігнатченко // Укр. музикознавство : (респ. міжвід. наук.-метод. зб.) / [ред. кол. Горюхіна Н. О. (гол. ред.) та ін.]. — К., 1980. — Вип. 15. — С. 131—141.
5. Коверза О. Становлення джазового мистецтва як феномену музичної культури 20-30-х рр. ХХ століття в Україні / О. Коверза // Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. — Вип. 14. — С. 87—93.
6. Лігус В. О. Шляхи розвитку вітчизняної джазології / В. О. Лігус, О. М. Лігус // Молодий вчений. — 2013. — №1(53). — С. 660-663.
7. Москаленко В. Г. Музичний твір як текст / Віктор Москаленко // Київ. музикознавство : зб. ст. / [упоряд. В. Г. Москаленко]. — К., 2001. — Вип. 7. — С. 3—10.
8. Москаленко В. Г. До визначення поняття «музичне мислення» / В. Г. Москаленко // Музична україністика в контексті світової культури (Науково-методичний збірник, вип.. 28). — К., 1998. — С. 48 —54.
9. Олендарьов В. М. Вітчизняний джаз та проблема стилю : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.02 / В. М. Олендарьов ; Київ. держ. консерваторія ім. П. І. Чайковського. — Київ, 1995. — 22 с.
10. Пясковський І. До проблеми комп'ютерного моделювання процесу композиторської творчості / Ігор Пясковський // Наук. вісн. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — К., 2002. — Вип. 20. — С. 33—44.
11. Супрун О. В. Джаз і класична музика: шляхи перетину / О. В. Супрун // Українська музика. — 2018/1 (27). — С. 86—92.
12. Шип С. В. Електронна музика: проблеми і перспективи / С. Шип // Музична критика і сучасність : зб. ст. / упоряд. О. Стельмашенко. — К., 1984. — Вип. 2. — С. 141—158.
13. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю : навч. посібник / С. Шип. — Київ : Заповіт, 1998. — 368 с.
14. Артемьев Э. От технологий конкретной музыки к музыке компьютерной [Електронний ресурс] / Эдуард Артемьев. — Режим доступу: www.electroshock.ru/records/articles/techology/. — Назва з екрану.

15. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации / С. М. Мальцев. — М. : Музыка, 1991. — 88 с. — С. 417—437.
16. Денисов Э. В. Современная музыка и проблема эволюции композиторской техники / Э. В. Денисов. — М. : Сов. композитор, 1986. — 208 с.
17. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации / С. М. Мальцев. — М. : Музыка, 1991. — 88 с.
18. Berliner P. Thinking in Jazz: The Infinite Art of Improvization / P. Berliner. — Chicago : Univ. of Chicago Press, 1994. — 904 p. — (Chicago Studies in Ethnomusicology).
19. Gridley M. Concise Guide to Jazz / M. Gridley. — 4th ed. — New York : Prentice Hall, Inc., 2003. — 262 p.
20. Gridley M. C. Jazz Styles: History and Analysis / Mark C. Gridley. — 5th ed. — New York : Prentice-Hall, 1993. — XXII, 442 p.
21. Kirchner B. The Oxford Companion to Jazz / B. Kirchner. — New York : Oxford Univ. Press, 2000. — 852 p.
22. Reeves S. D. Creative Jazz Improvisation / S. D. Reeves. — New York : Prentice Hall, 1995. — X, 260 p.
23. Jost E. Free Jazz / Ekkehard Jost. — New York : Da Capo Press, 1994. — 214 с.
24. Reeves S. D. Creative Jazz Improvisation / S. D. Reeves. — New York : Prentice Hall, 1995. — X, 260 p.

Додаткова

1. Адорно Т. В. Философия новой музыки / Т. В. Адорно ; пер. с нем. Б. Скуратов. — М. : Логос, 2001. — 352 с.
2. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн // Памятники философской мысли. М., 2008. — 288 с.
3. Давыдов С. П. К вопросу об интерпретации текста в джазовой музыке / Сергей Давыдов // Київ. музикознавство : зб. ст. / [упоряд. В. Г. Москаленко]. — К., 2001. — Вип. 7. — С. 180—191.
4. Давыдов С. П. Минималистические тенденции в творчестве Телониуса Монка / Сергей Давыдов // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2014. — Вип. 39. — С. 323—338.
5. Давыдов С. П. Специфика пианистического стиля Брэда Мелдау: опыт анализа искусства джазовой импровизации / Сергей Давыдов // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2014. — Вип. 40. — С. 417—437.
6. Кинус Ю. Г. Импровизация и композиция в джазе : автореф. дис. ... канд. искусствовед. : спец. 17.00.02 — муз. искусство / Ю. Г. Кинус ; Ростов. гос. консерватория им. С. В. Рахманинова. — Ростов н/Д, 2006. — 29 с.

7. Соколов А. С. Музыкальная композиция XX века : диалектика творчества : исследование / А. Соколов. — М. : Музыка, 1992. — 231 с.
8. Холопов Ю. Н. Симметричные лады в теоретических системах Яворского и Мессиаана / Ю. Н. Холопов. — М. : Композитор, 2006. — 67 с.
9. Aebersold J. How to Play Jazz and Improvise : rev. sixth ed. / J. Aebersold. — Print. in U.S.A., cop. 1992. — 103 p. — (A New Approach to Jazz Improvisation : Play-A-Long Book & Recording Set For All Instrum.
10. Berry W. Structural Functions in Music / Wallace Berry. — New York : Dover publ., Inc., 1987. — 447 p.
11. Levine M. The Jazz Piano Book / Mark Levine. — Petaluma, CA : Sher Music, 1989. — 307 p.

14. Інформаційні ресурси

1. База Scopus. Режим доступу: <https://www.scopus.com/>
2. База Web of Science. Режим доступу: <https://web.archive.org/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: електронні ресурси. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>